

СТУПІНЬ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗМІСТУ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТУ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Чистякова Анастасія Сергіївна,

orcid.org/0009-0008-9495-8143

кандидат юридичних наук, адвокат,
асистентка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Співставлення змісту обвинувального акту та повідомлення про підозру дає підстави для висновку, що окремі відмінності у змісті зазначених процесуальних документів прямо передбачені в КПК. Тобто структурно вказані процесуальні документи складаються з різних обов'язкових складових.

Відсутність повної ідентичності вказаних процесуальних документів має й інші пояснення: вказані процесуальні документи складаються у різні часові періоди досудового розслідування, коли обсяг інформації про вчинене кримінальне правопорушення не є однаковим по об'єму. Так, повідомлення про підозру може складатися на початку досудового розслідування, коли обсяг інформації про кримінальне правопорушення є мінімальним, тоді як обвинувальний акт, в порівнянні з повідомленням про підозру, наповнений конкретикою та відомостями, які були встановлені в ході проведення досудового розслідування та у результаті отримання всього обсягу доказової інформації.

Одночасно, певна ідентичність обвинувального акту та повідомлення про підозру має мати місце, оскільки в іншому випадку, може складатися ситуація, коли обвинувальний акт, направлений до суду істотно відрізняється від повідомлення про підозру, а юридично значущі фактичні обставини, описані в обвинувальному акті не є ідентичними тим, що описані у повідомленні про підозру та істотно відрізняється від них, що порушує право особи негайно і детально бути поінформованою зрозумілою для неї мовою про характер і причини висунутого обвинувачення, і ставить під сумнів легітимність висунутого обвинувачення.

У зв'язку з чим відкритим лишається питання: які саме відомості, вказані в обвинувальному акті мають бути тотожними тим, що вказані у повідомленні про підозру? Чи допускається і в чому саме відмінність у описі відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення (у повідомленні про підозру та обвинувальному акті)? Якщо відмінність у описі відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення (у повідомленні про підозру та обвинувальному акті) є допустимою то наскільки різним може бути даний опис? Всі ці питання – фактично з'ясовують ступінь ідентичності вказаних процесуальних документів.

Дана стаття має на меті надати відповіді на поставлені питання.

Ключові слова: досудове розслідування, кримінальне переслідування, повідомлення про підозру, обвинувальний акт, зміст підозри.

Chystiakova Anastasiia. Degree of identity between the content of the indictment and the notification of suspicion

Comparison of the content of the indictment and the report of suspicion gives grounds for concluding that certain differences in the content of the specified procedural documents are directly provided for in the Code of Criminal Procedure. That is, structurally, the specified procedural documents consist of different mandatory components.

The lack of complete identity of the specified procedural documents has other explanations: the specified procedural documents are drawn up in different time periods of the pre-trial investigation, when the amount of information about the committed criminal offense is not the same in volume. Thus, the report of suspicion may be drawn up at the beginning of the pre-trial investigation, when the amount of information about the criminal offense is minimal, while the indictment, in comparison with the report of suspicion, is filled with specifics and information

that was established during the pre-trial investigation and as a result of obtaining the entire amount of evidentiary information.

At the same time, a certain identity of the indictment and the report of suspicion must take place, since otherwise, a situation may arise when the indictment sent to the court is significantly different from the report of suspicion, and the legally significant factual circumstances described in the indictment are not identical to those described in the report of suspicion and significantly differ from them, which violates the right of a person to be informed immediately and in detail in a language understandable to him about the nature and reasons for the accusation, and calls into question the legitimacy of the accusation.

In this regard, the question remains open: what information specified in the indictment should be identical to that specified in the report of suspicion? Is it permissible and in what way is the difference in the description of the information that identifies the criminal offense itself (in the report of suspicion and the indictment)? If the difference in the description of the information that identifies the criminal offense itself (in the report of suspicion and the indictment) is permissible, then how different can this description be? All these questions are clarification of the degree of identity of the specified procedural documents, and this article aims to provide answers to them.

Key words: pre-trial investigation, criminal prosecution, report of suspicion, indictment, content of the report.

Виклад основного матеріалу. Співставлення змісту обвинувального акту та повідомлення про підозру дає підстави для висновку, що окремі відмінності у змісті зазначених процесуальних документів прямо вказані в нормах КПК. Так, відповідно до вимог статті 277 КПК, повідомлення про підозру має містити відомості: 1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; 2) анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру; 3) найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; 4) зміст підозри; 5) правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 6) стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру; 7) права підозрюваного; 8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення. Тоді як обвинувальний акт містить: 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) анкетні відомості кожного обвинуваченого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце

народження, місце проживання, громадянство); 3) анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство); 3-1) анкетні відомості викривача (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство); 4) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада слідчого, прокурора; 5) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення; 6) обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання; 7) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; 7-1) підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, які прокурор вважає встановленими; 8) розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування); 8-1) розмір пропонуваної винагороди викривачу; 9) дату та місце його складення та затвердження (частина 2 ст. 291 КПК).

За критерієм ідентичності змісту відомості, які мають міститися у повідомленні про підозру та обвинувальному акту умовно можна розділити на три групи: 1) дані, які є повністю тотожними і в пові-

домленні про підозру і в обвинувальному акті (відомості, що ідентифікують уповноважених осіб на здійснення повідомлення про підозру та особу, стосовно якої здійснюється повідомлення про підозру та відомості, що ідентифікують кримінальне провадження, в якому здійснюється повідомлення про підозру (найменування (номер) кримінального провадження); 2) дані, які притаманні виключно одному з названих документів (відомості, які притаманні виключно обвинувальному акту: обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання; розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, які прокурор вважає встановленими; розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування); розмір пропонуваної винагороди викривачу; дату та місце складення та затвердження обвинувального акту (частина 2 ст. 291 КПК); 3) відомості, ступінь ідентичності яких (у повідомленні про підозру та обвинувальному акту) може бути відносно різним та/або бути повністю тотожним: опис відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення.

Одночасно відкритим лишається питання: чи мають відомості (опис відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення), вказані в обвинувальному акті бути повністю тотожними тим, що вказані у повідомленні про підозру або ж певна відмінність у описі відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення (у повідомленні про підозру та обвинувальному акті) є допустимою? Якщо відмінність у описі відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення (у повідомленні про підозру та обвинувальному акті) є допустимою то наскільки різним може бути даний опис?

В обвинувальному акті прокурор відображає у формі викладення його фактичних обставин, правової кваліфікації дій обвинуваченого та формулювання обвинувачення результат своєї оцінки отриманих протягом досудового розслідування доказів вчинення кримінального правопорушення, які надалі будуть

перевірені судом. Зазначення в обвинувальному акті відомостей, передбачених ч. 2 ст. 291 КПК України, у тому числі формулювання вчиненого особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, із зазначенням місця, часу, способу вчинення, наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів його вчинення, є підґрунтям призначення судового розгляду та проведення його в межах пред'явленого обвинувачення.

Що стосується змісту письмового повідомлення особи про підозру, то, відповідно до положень абз. 2 ч. 1 ст. 277 КПК України, його складають, крім іншого, відомості про правову кваліфікацію та стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які встановлюються лише на основі відомих на момент повідомлення про підозру суттєвих фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа. Саме тому зміст формулювання обвинувачення при складанні обвинувального акта може як збігатися, так і відрізнятися від сформульованої підозри у письмовому повідомленні про неї з огляду на те, що в обвинувальному акті викладаються не лише відомі на момент повідомлення про підозру фактичні обставини кримінального правопорушення, а й обставини, встановлені прокурором під час досудового розслідування.

Формулювання обвинувачення при складанні обвинувального акта може як збігатися, так і відрізнятися від сформульованої підозри у письмовому повідомленні про неї з огляду на те, що в повідомленні про підозру викладаються відомі на лише на момент повідомлення про підозру, а у обвинувальному акті – фактичні обставини кримінального правопорушення, а й обставини, встановлені за результатами проведеного досудового розслідування.

Також очевидною причиною відмінностей між процесуальними документами (повідомлення про підозру та обвинувального акту) є те, що у повідомленні про підозру має бути вказаний стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазна-

чення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру, то в обвинувальному акті має бути вказаний не стислий, а виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення.

Суд на стадії судового розгляду не оцінює повідомлення про підозру як самостійний процесуальний документ, однак оцінює його у сукупності з обвинувальним актом. Є кілька правових позицій, які уточнюють які відмінності між обвинувальним актом та повідомленням про підозру слід вважати істотними порушеннями кримінального процесуального закону, а які відмінності між цими двома процесуальними документами є допустимими та такими, що кримінальному процесуальному закону відповідають. Таким чином дані правові позиції спрямовані на з'ясування ступеня ідентичності між цими двома процесуальними документами.

У випадках, коли обвинувальний акт, направлений до суду, за юридично значущими фактичними обставинами не є ідентичним повідомленню про підозру та істотно відрізняється від нього, порушується базовий міжнародний стандарт, закріплений у пункті «а» частини 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яким передбачено право особи бути негайно і детально поінформованою зрозумілою для неї мовою про характер і причини висунутого обвинувачення, і ставить під сумнів легітимність висунутого обвинувачення [1].

У даному відомому кейсі в обвинувальному акті, який був складений слідчим і затверджений прокурором були викладені обставини, відмінні від тих, що відображені в повідомленні про зміну раніше повідомленої підозри в частині визначення ознак предмету кримінального правопорушення. Зокрема, були розбіжності між сумою заподіяної шкоди, зазначеній в обвинувальному акті та у повідомленні про зміну раніше повідомленої

підозри, адже у повідомленні про зміну раніше повідомленої підозри не зазначено, що під час умисного знищення чужого майна, вчиненого шляхом підпалу було знищено грошові кошти ОСОБА_6 у сумі 12500 доларів США, виходила з того, що вказане є істотним порушенням норм кримінального процесуального законодавства та як наслідок може свідчити про порушення п. 1 ч. 3 ст. 42 КПК. Це позбавило обвинуваченого можливості зрозуміти, в чому саме його звинувачують та ефективно здійснювати своє право на захист.

Об'єднана палата ВС, переглядаючи цю правову позицію, уточнила, що «розбіжності у викладі фактичних обставин кримінального правопорушення у повідомленні про підозру та в обвинувальному акті, за умови, що такий їх виклад в обвинувальному акті дає повне розуміння кожного з елементів складу кримінального правопорушення для юридично-правової оцінки діяння за відповідною кримінально-правовою нормою, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону» [2].

Є правові позиції, які фактично допускають наявність певних відмінностей між двома процесуальними документами (повідомленням про підозру та обвинувальним актом). Так, в одному зі своїх рішень ВС зазначив, що «різний за змістом виклад у письмовому повідомленні про підозру та обвинувальному акті фактичних обставин кримінального правопорушення в частині дати скоєння протиправного діяння жодним чином не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального закону» [3].

У іншому кримінальному провадженні в в одному з процесуальних документів був відсутній мотив вчинення інкримінованого кримінального правопорушення. Однак як було зазначено судом відсутність мотиву не впливає на правову оцінку кримінального правопорушення, оскільки не є обов'язковою ознакою кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України. А тому за вказаних обставин, не зазначення в обвинувальному акті мотиву вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України не може вва-

жатися істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону [4].

Цілком логічною видається позиція ВС стосовно того, що «структурні елементи, які входять до підозри та формалізуються у повідомленні про підозру, мають повністю відтворюватися в обвинувальному акті. У випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або при зміні первинної підозри, слідчий, прокурор зобов'язані знову вручити особі повідомлення про підозру з виконанням вимог статті 278 КПК» [5]. Дана позиція узгоджується з положеннями КПК стосовно процедури зміни повідомлення про підозру, яка не обмежена ані якісним ані кількісним критерієм.

Повідомлення про підозру може бути в процесі досудового розслідування неодноразово змінено, тоді як зміна обвинувального акту як процедура не передбачена чинним КПК. Якщо повідомлення про підозру може бути змінено в процесі досудового розслідування, то виклад фактичних обставин в останній версії (редакції) повідомлення про підозру має бути представлений з урахуванням даних, відомих на день складання оновленої (останньої) версії повідомлення про підозру (нова підозра або зміна раніше повідомленої підозри). І така «остання» версія (редакція) повідомлення про підозру має повністю збігатися з обвинувальним актом в частині опису відомостей, які ідентифікують саме кримінальне правопорушення та інших обставин які впливають / можуть впливати на кваліфікацію дій особи.

Якщо у первісній версії повідомлення про підозру виклад фактичних обставин кримінального правопорушення у повідомленні про підозру може не давати повного розуміння кожного з елементів складу кримінального правопорушення

для юридично-правової оцінки діяння за відповідною кримінально-правовою нормою, то повідомлення про підозру має бути відкориговане в порядку ст. 279 КПК, а виклад фактичних обставин – уточнений. Наприклад якщо на початку досудового розслідування дата вчинення кримінального правопорушення, наслідки вчинюваного кримінального правопорушення, не були відомі або ж були вказані не вірно, то в порядку ст. 279 КПК повідомлення про підозру має бути уточнено в цій частині для того, щоб в останній версії повідомлення про підозру та обвинувальному акті такі відомості були ідентичними.

Висновки. Розбіжності між змістом повідомленням про підозру та обвинувальним актом мають бути мінімальними, оскільки прокурор на стадії досудового розслідування не обмежений кількісно та змістовно змінювати (корегувати) зміст повідомлення про підозру в тому числі з підстав уточнення кримінально правової кваліфікації особи.

Тотожними (ідентичними) ознаками кримінального правопорушення, які описані в повідомленні про підозру та обвинувальному акті мають бути ті, які впливають на правову оцінку кримінального правопорушення, та які є обов'язковими ознаками кримінального правопорушення. Не зазначення в обвинувальному акті та / чи повідомленні про підозру будь-якої з обов'язкових ознак інкримінованого кримінального правопорушення є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Принципових відмінностей у викладенні фактичних обставин, які впливають на обсяг обвинувачення чи/та на кваліфікацію дій особи, у цих двох процесуальних документах (повідомлення про підозру та обвинувальний акт) бути не може.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Окрема думка ВС у справі № 683/694/20, провадження № 51-3591кмо23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446115>
2. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 січня 2024 року (справа N683/694/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446104>
3. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 19 жовтня 2023 року (справа N718/1189/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114423720>

4. Постанова ВС від 17.01.2023 справа № 662/2625/18 провадження № 51-4737км21.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108488332>
5. Постанова ВС від 21.04.2021, справа № 295/12923/19, провадження № 51-207км21.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96545149>

Стаття надійшла у редакцію: 04.11.2025

Стаття прийнята: 18.11.2025

Опубліковано: 15.12.2025

